

Minimalizace rizik konzumace psychomodulačních látek

MUDr. Pavel Kubů

Think tank Racionální politiky závislostí

Co je snižování rizik (harm reduction)?

Pragmatický, na důkazech založený přístup veřejného zdraví. Místo vyžadování úplné abstinence usiluje o **minimalizaci zdravotních, sociálních a ekonomických škod** spojených s rizikovým chováním – při respektování autonomie a důstojnosti člověka.

Zaměření na škody

ne na užívání samotné – snižuje následky, nemoralizuje

Realismus a pragmatismus

vychází z toho, jak se lidé skutečně chovají

Gradace rizik

rozlišuje míru škodlivosti jednotlivých forem a látek

Destigmatizace a dostupnost

nízkoprahové služby, informace, ochrana lidských práv

Princip snižování rizik napříč medicínou

Harm reduction není jen téma drog – je to osvědčený princip ochrany veřejného zdraví běžně používaný v řadě dalších oblastí:

Doprava

Bezpečnostní pásy a airbagy – nezakazují řízení, ale snižují následky nehod

Prevence HIV/STI

Kondomy a PrEP místo požadavku na sexuální abstinenci

Stomatologie

Fluoridace vody snižuje kazivost bez zákazu cukru

Adiktologie

Opiátová substituční léčba, výměna jehel, kontrola kvality látek (drug checking)

Očkování

Snížení rizika závažného průběhu nemoci u exponované populace

Výživa

Omezování soli a cukru, lepší značení místo zákazů potravin

Od principu k regulaci látek

Stejný princip aplikujeme na psychomodulační látky: cílem není nereálná „společnost bez látek“, ale chytrá regulace, která minimalizuje reálné škody.

Prohibice

Vysoké škody: nekontrolovaná kvalita, kriminalizace, bezpečnostní rizika spojená s ilegálním trhem

Regulace dle rizik

Kontrola kvality, věkové limity, informace, gradace forem

Minimalizace rizik

Nižší úmrtnost, méně kriminality, ochrana spotřebitele

Švédsko: aplikace teorie substituovaných trhů v praxi

< 5 %

denních kuřáků – Švédsko se 25. 10. 2025 stalo první oficiálně „nekuřáckou zemí“ (smoke-free) dle definice WHO/EU.

Podíl denních kuřáků klesl z 16 % (2003) na 4,8 % (2025).

Důsledná aplikace harm reduction

Politika cílí na snížení škod kouření, ne na zákaz nikotinu jako takového.

Teorie substituovaných trhů

Rizikovější produkt (cigareta) je nahrazen výrazně méně rizikovou alternativou.

Méně rizikové alternativy

Otevřený trh se snusem a nikotinovými sáčky jako dostupnou náhradou cigaret.

Gradace rizik v ceně a regulaci

Vyšší daně na cigarety a daňové i regulační zvýhodnění méně škodlivých forem.

Je prohibice funkční model?

Omezení dostupnosti

Dostupnost bez kontroly na
ilegálním trhu

Ochrana zdraví

Riziko neznámého složení,
absence informací

Snížení kriminality

Kriminalizace uživatelů, růst
organizovaného zločinu,
bezpečnostní rizika

Vynucení pořádku

Zatížení justice, policie i
zdravotnictví bez snížení
poptávky

Mezinárodní zkušenost: kam vede represe

OSN (UNODC)

Ani 50 let prohibice nedovedlo svět k výraznému snížení užívání drog.

EMCDDA

Země s represivnějšími zákony nemají nižší míru užívání než ty s harm reduction přístupem.

Dekriminalizace (Portugalsko)

Pokles úmrtí, přenosu HIV i kriminality.

Regulace konopí (Kanada / Uruguay)

Bez dramatického nárůstu užívání, vyšší vnímání rizikovosti, kontrola kvality a věkové dostupnosti.

Čeho lze dosáhnout?

Veřejnozdrazovní politika

- Omezení negativních důsledků rizikového užívání látek
- Ochrana spotřebitele

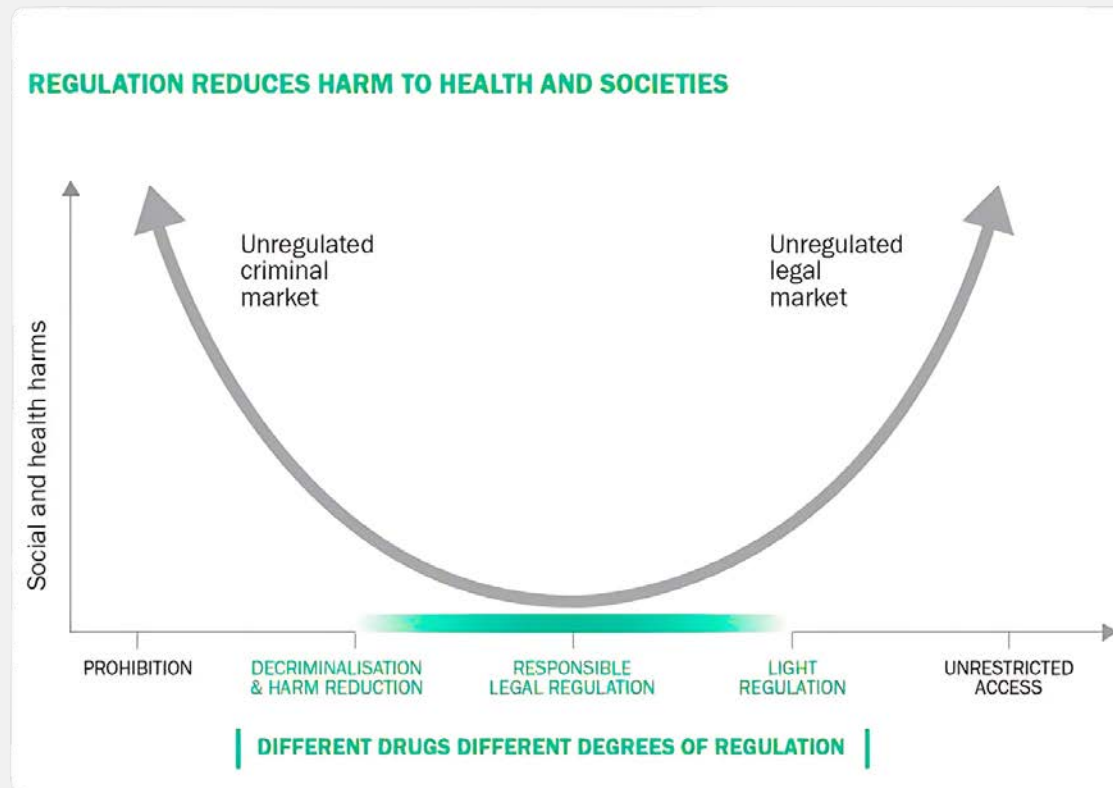
Právní stát a bezpečnost

- Omezení perzekuce uživatelů
- Snížení kriminality
- Omezení ilegálního trhu

Lidskoprávní pohled

- Paternalismus vs. autonomie
- Destigmatizace
- Ochrana lidských práv

Modely regulace

- **Prohibice**
- **Neregulovaný trh**
 - Šedá zóna
- **Regulovaná dostupnost**
- **Speciální modely**
 - Medicínská regulace
 - Safer supply / substitute

Co určuje, jaký model zvolit?

Farmakologický profil

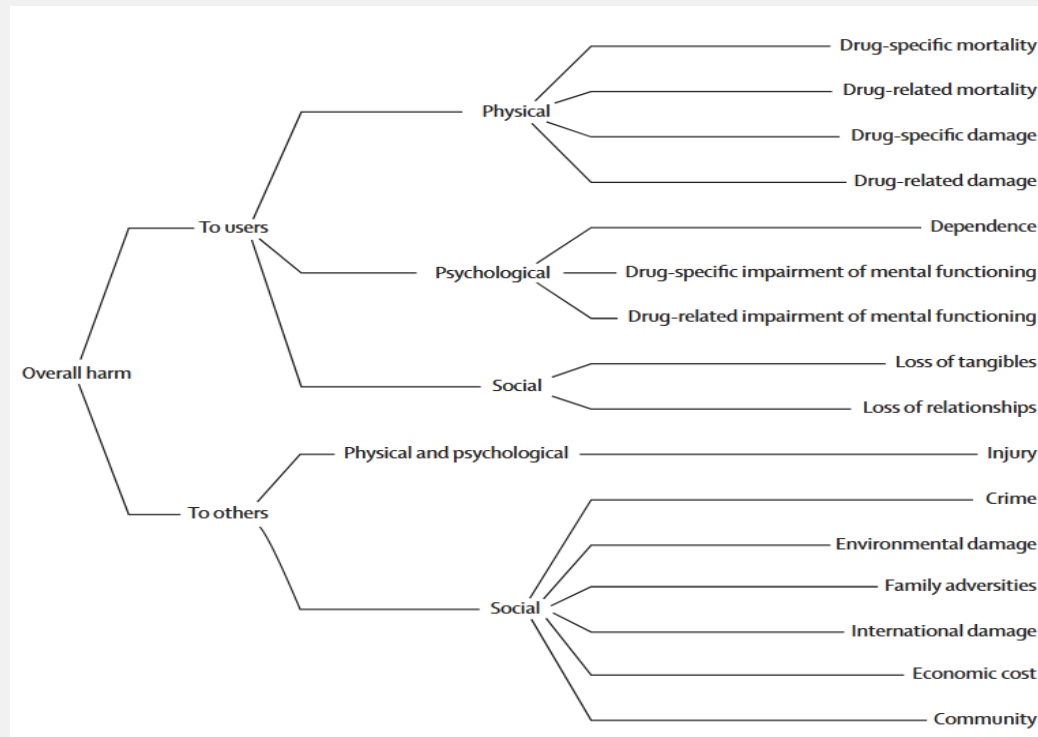
- Farmakokinetika
- Farmakodynamika

Toxikologický profil

Návykový potenciál

Epidemiologická data

- Četnost užívání
- Výskyt intoxikací
- Výskyt úmrtí

- **Sociální ztráty**
- Poškození mezilidských vztahů
- Zranění
- Kriminalita
- Dopady na státní rozpočet
- Úpadek sociální soudržnosti

Nastavení regulace dle rizik

Přístup k látce

- Věková hranice
- Registrace uživatelů
- Zdravotní screening
- Množstevní limit

Místo užívání

- Domácí prostředí
- Supervidované prostory
- Veřejné prostory

Forma prodeje

- Lékárny
- Státní monopol
- Licencovaný prodej
- Volný prodej
- Online prodej

Nastavení regulace dle rizik

Kontrola kvality

- Standardizace dávky
- Čistota
- Laboratorní testování
- Forma produktu/podání

Balení a označování

- Zdravotní varování
- Dětské pojistky
- Informace o dávkování
- QR kódy
- Anonymizované označení

Cenová politika

- Minimální cena
- Daň z obsahu účinné látky
- Státní cena
- Daňové zvýhodnění méně rizikových forem

Nastavení regulace dle rizik

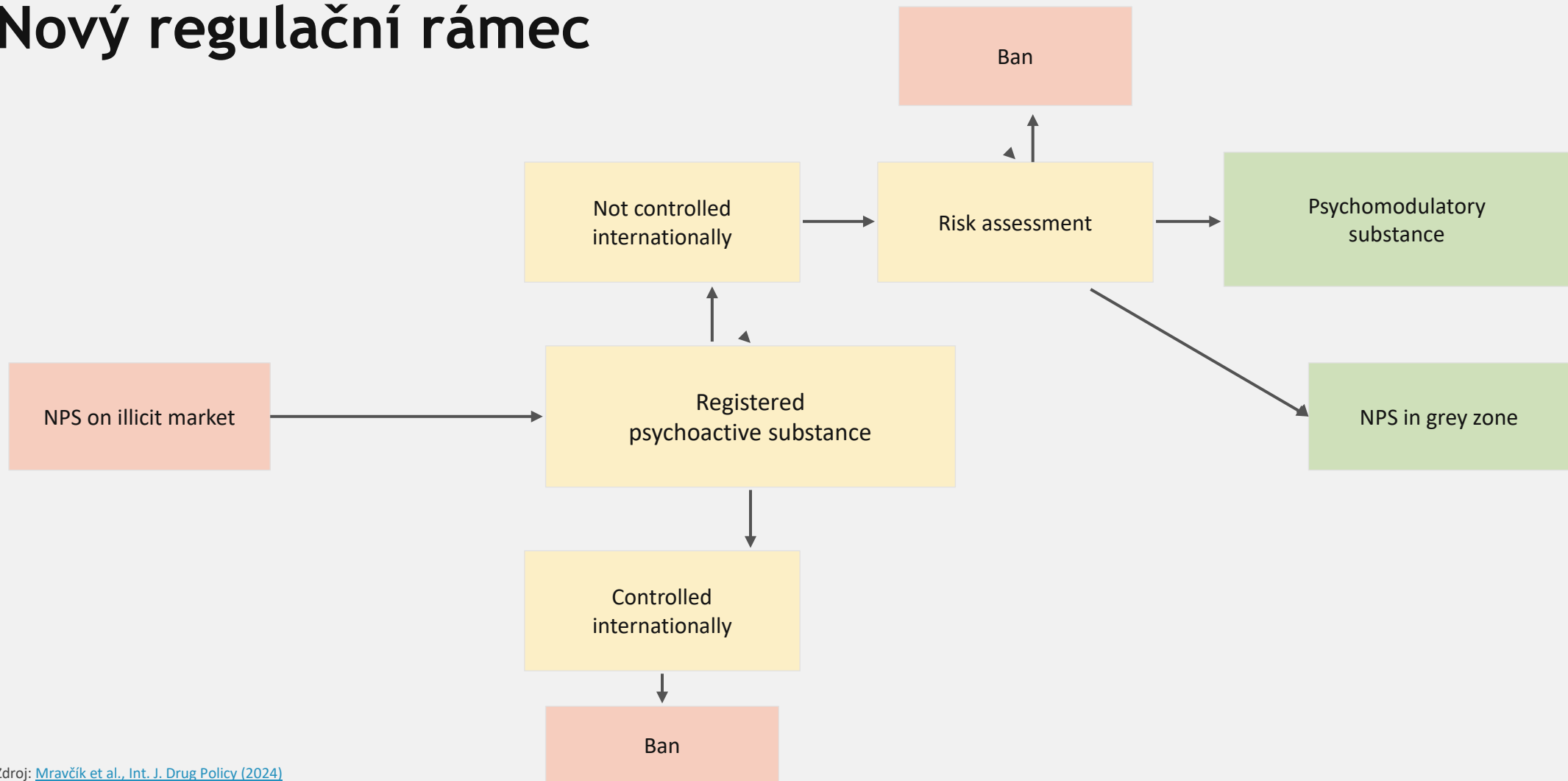
Reklama a marketing

- Zákaz reklamy
- Omezení značky
- Zákaz sponzoringu
- Standardizované obaly

Dostupnost pro komunitu

- Počet licencí
- Hustota prodejen
- Regulace na místní úrovni
- Online přístup

Nový regulační rámec

Děkuji za pozornost

kubu@addiction-policy.eu